

Brussel bij Giroux eene belangrijke tentoonstelling heeft gehad, is, kan men wel zeggen, eene ontdekking van Emile Verhaeren. Deze is, een twintigtal jaren geleden, onder de eersten geweest om hem te loven, en hij deed het met de absoluutheid, die hem van wege zijne heftige geaardheid, zijn groot hart en zijn kritischen wil eigen, en zelfs natuurlijk was. Met zijne geestdriftige volstrektheid, die alle aanknagende bedenking met afschuw verwierp — de kritiek van Verhaeren was zoo goed als uitsluitend panegyristisch —, zag de dichter in den jongen schilder wellicht heel wat, dat er uit afwezig was of althans niet dan in potentie bestond. Men kan zich echter heel goed voorstellen hoe het komt dat hij zich tot Léon Spilliaert in zulke hooge mate aangetrokken gevoelde, wat dan zijne onvoorwaardelijke ingenomenheid verklaart: eene klaarblijkende, haast opzettelijke en tot het uiterste gedreven „outrance”, die nochtans geweldig beheerscht leek, vooral in dat werk van jaren vóór den oorlog, is het kenmerk van Spilliaert's kunst, die minder ontroert in den gewonen zin van het woord, dan dat zij meer-intellectueele emotie vermag te wekken.

Men kan moeilijk beweren dat Léon Spilliaert een „schoon” schilder zou zijn, en niemand zal het dan ook wagen. Dat hij liefst werkt met gekleurd krijt van het harde soort of, als bindmiddel, liefst caseïne gebruikt, belet dat zijn werk ooit malsch-plezierig aandoet en eenige zinnelijke liefde voor de schildersmaterie zou vertoonen. Zijne kleur is daarenboven meestal schrill, doet vals en zuur aan, zonder dat de schilder de gave zou bezitten van de transponeerende harmonieëring. Was vroeger zijne vormgeving onbetwistbaar-monumentaal, thans is zij grillig en verontrustend op het ziekelijke af, want men vindt de reden niet licht die de formeele afwijkingen kon wettigen. In den beginne was de lijn van Spilliaert stroef; zijne teekening deed geometrisch aan; zijn zucht naar ononderbroken-horizontale of -vertikale strakheid verleende aan zijn werk een schijn van strenge stevigheid, waar men wel is waar van voelde dat zij heel wat angst inhouden kon, maar die de stoere bevrediging in zich had van de dominatie. Die teekening, heeft zij dan ook hare meetkundige hoedanigheden behouden, — Spilliaert heeft, zou men zeggen, behoefte aan zuivere, gave, algebraïsch-nette perspectieven, — is hier en daar leniger geworden, maar dan op het doellooze af, en niet te verklaren door welke gratie of elegantie hoe genaamd. Zoodat men de waarde en de beteekenis van den schilder Spilliaert niet moet zoeken in de uiterlijke verschijning van zijn werk (wat anders het natuurlijkst is), maar in den inhoud die deze verschijning bewust of onbewust vertegenwoordigt.

Spilliaert is niet wat men noemt eene beminnelijke natuur. Weinig spontaan tegenover anderen of althans niet dan met aarzelende restrictie mededeelzaam, staat hij tegenover zich-zelf weifelend en zeurig. Ik geloof niet dat Spilliaert die, zegt hij-zelf, niet schildert voor zijn plezier, het